

'Abd al-Malik ibn Marwan

Innehåll

- Hans härstamning
- Hans uppväxt
- Hans roll under sin fars liv
- 'Abd al-Maliks kalifat
- Att göra sig av med "de ångerfulla" (al-Tawwabun)
- Att göra sig av med al-Mukhtar al-Thaqafi
- Återtagandet av Irak
- Att göra sig av med 'Abd Allah ibn az-Zubayr
- 'Abd al-Maliks styre av staten
- Hans död

'Abd al-Malik ibn Marwan var den femte kalifen av Banu Umayya och räknas som den **andra grundaren av det umayyadiska riket**. Han tog över kalifatet efter sin far Marwan ibn al-Hakam, vid en tid då den islamiska världen var fylld av konflikter och uppror. Han fann sig kämpa på flera fronter samtidigt: mot 'Abd Allah ibn az-Zubayr, mot "de ångerfullas" uppror och mot al-Mukhtar al-Thaqafi. Till slut lyckades han återställa kontrollen och eliminera alla umayyadernas motståndare. Han var en klok, lärd och skicklig politiker som organiserade staten och lade administrativa grunder som stärkte riket.

Hans härstamning

- **Namn:** ‘Abd al-Malik ibn Marwan ibn al-Hakam ibn Abi al-‘As ibn Umayya
- **Kunya:** Abu al-Walid, Abu al-Muluk
- **Fader:** Marwan ibn al-Hakam, den fjärde umayyadiska kalifen i Damaskus
- **Moder:** ‘A’isha bint Mu‘awiya ibn al-Mughira ibn Abi al-‘As ibn Umayya

Hans hustrur

‘Atika bint Yazid, Walada bint al-‘Abbas al-‘Absiyya, Umm Hisham bint Isma‘il ibn Hisham, ‘A’isha bint Musa ibn Talha, Umm Ayyub bint ‘Amr ibn Othman, och Umm al-Mughira bint al-Mughira.

Hans barn

al-Walid, Sulayman, Marwan al-Akbar, Yazid, Marwan, Mu‘awiya, al-Hakam, Hisham, Sa‘id, Muhammad, Maslama, ‘Abd Allah, al-Mundhir, al-Hajjaj, ‘Anbasa, ‘A’isha, Umm Kulthum och Fatima.

Hans uppväxt

‘Abd al-Malik föddes år 26 AH i Medina under Othman ibn ‘Affans kalifat. Han var den första som fick namnet ‘Abd al-Malik i islam, och det sägs att Marwan var den första som gav namnen ‘Abd al-Malik och ‘Abd al-‘Aziz.

Före sitt kalifat var han känd som en **asketisk, lärd och gudfruktig man**. Nafi‘ sade: *”Jag såg ingen ung man i Medina som var mer flitig, mer lärd eller mer kunnig i Koranen än ‘Abd al-Malik ibn Marwan.”*

Han återgav hadithen från sin far Marwan, sin farfar Mu‘awiya ibn Abi Sufyan, Umm al-Mu‘minin Umm Salama och flera av tabi‘in.

Han var omtyckt bland umayyaderna. Det berättas att Mu‘awiya satt med ‘Amr ibn al-‘As, och när ‘Abd al-Malik passerade sade Mu‘awiya: *”Vilken väluppfostrad och ädel ung man!”*

Han bevittnade mordet på Othman som tioåring. Senare utsågs han av sin farfar Mu‘awiya till guvernör över Bahrayn (Hajar), och efter Zayd ibn Thabits död tog han över Medinas administrativa kansli. Han deltog i erövringar, bland annat i Nordafrika och i en expedition mot romarna år 42 AH.

Han hade goda relationer med al-Zubayrs familj och sade om ‘Abd Allah ibn az-Zubayr: *”Det finns ingen bättre man på jorden idag.”*

Hans roll under sin fars liv

Efter Mu‘awiya ibn Yazids död uppstod kaos. ‘Abd Allah ibn az-Zubayr gjorde anspråk på kalifatet i Hijaz. I Irak uppstod ”de ångerfullas” uppror. Till och med umayyaderna i Levanten splittrades, men de samlades i al-Jabiya och valde Marwan ibn al-Hakam till kalif.

Arabstammarna splittrades också:

- **Qays-stammarna** stödde Ibn az-Zubayr, ledda av al-Ḍahhak ibn Qays
- **Yaman-stammarna** stödde umayyaderna, ledda av Hassan ibn Malik al-Kalbi

Marwan återtog kontrollen över Levanten och Egypten, men dog innan han hann ta Irak från Mus‘ab ibn az-Zubayr.

‘Abd al-Malik stod vid sin fars sida, styrde Palestina och tog hand om Damaskus när Marwan drog till Egypten. När Marwan dog var Irak och Hijaz fortfarande under Ibn az-Zubayrs kontroll. Marwan utsåg sina söner ‘Abd al-Malik och ‘Abd al-‘Aziz till efterträdare, trots att al-Jabiya-mötet tidigare beslutat att kalifatet skulle gå till Khalid ibn Yazid och sedan ‘Amr ibn Sa‘id al-Ashdaq.

‘Abd al-Maliks kalifat

Han blev kalif år 65 AH. De lärda var splittrade:

- Vissa höll fast vid umayyaderna, som al-Hasan al-Basri
- Vissa stödde Ibn az-Zubayr
- Andra, som Sa‘id ibn Jubayr, gjorde uppror
- En tredje grupp höll sig neutrala

Den islamiska världen var uppdelad i fyra maktcentra:

1. Hijaz och Irak under Ibn az-Zubayr
2. Levanten och Egypten under umayyaderna
3. Al-Mukhtars shiitiska rörelse i Irak
4. Kharijiterna

Att göra sig av med ”de ångerfulla”

Obayd Allah ibn Ziyad hade fått i uppdrag att bekämpa Zafar ibn al-Harith och sedan tåga mot Irak. ‘Abd al-Malik fortsatte detta och skickade honom mot ”de ångerfulla” — en grupp shiiter som ångrade att de svikit al-Husayn i Karbala’. De leddes av Sulayman ibn Surad al-Khuza‘i.

De var 16 000, men när Ibn Ziyad närmade sig flydde de flesta och endast 3 000 stannade. De besegrades i ett ojämnt slag och de överlevande anslöt sig till al-Mukhtar.

Att göra sig av med al-Mukhtar al-Thaqafi

al-Mukhtars rörelse växte, särskilt efter att al-Ashtar al-Nakha‘i anslöt sig. Han tog kontroll över Kufa, drev bort Ibn az-Zubayrs guvernör och började avrätta dem som deltagit i mordet på al-Husayn.

Han skickade en armé under Ibrahim ibn al-Ashtar som besegrade och dödade Ibn Ziyad vid floden Khazir år 67 AH.

al-Mukhtar kontrollerade nu norra Irak och Jazira och verkade skapa en egen stat mellan Ibn az-Zubayr och umayyaderna.

‘Abd al-Malik lät Ibn az-Zubayr ta hand om honom. Mus‘ab ibn az-Zubayr besegrade och dödade al-Mukhtar efter att kufierna övergett honom.

Återtagandet av Irak

Fyra år senare hade ‘Abd al-Malik säkrat Levanten och Jazira efter att ha slutit fred med Zafar ibn al-Harith och eliminerat ‘Amr ibn Sa‘id al-Ashdaq. Nu var tiden mogen att ta Irak från Mus‘ab.

Irakierna svek Mus‘ab och skrev till ‘Abd al-Malik. Efter att Ibrahim ibn al-Ashtar dödats hade Mus‘ab endast sju män kvar.

‘Abd al-Malik försökte undvika strid, men Mus‘ab sade: *”En man som jag lämnar inte detta slagfält annat än som segrare eller martyr.”*

Mus‘ab dödades år 72 AH och Irak återgick till umayyaderna. ‘Abd al-Malik utsåg sin bror Bishr till guvernör.

Att göra sig av med 'Abd Allah ibn az-Zubayr

Efter Mus'abs död hade Ibn az-Zubayr endast Hijaz kvar. Han saknade pengar och soldater men vägrade ge upp.

'Abd al-Malik skickade en armé på 20 000 man under al-Hajjaj ibn Yusuf. Han belägrade Mekka och bombarderade Ka'ba från Jabal Qubays.

När pilgrimsfärden började stoppade al-Hajjaj bombardemanget så att folk kunde utföra hajj, men återupptog det efteråt. Folk övergav Ibn az-Zubayr, till och med hans söner tog amnesti.

Mekkas folk svalt och Ibn az-Zubayr slaktade sin häst för att mata sina män, som sedan övergav honom. Han gick till sin mor Asma' bint Abi Bakr, som sade:

"Om du vet att du står för sanningen, fortsätt. Om du bara vill ha världen, då är du förlorad. Döden är bättre än att leva förödmjukad."

Han återvände till striden och dödades efter åtta månaders belägring. al-Hajjaj halshöggs honom och korsfäste kroppen. Han dog den 17 Jumada al-Ūla år 73 AH.

'Abd al-Maliks styre av staten

Han visade både mod och politisk skicklighet i att eliminera sina motståndare och i att organisera staten. Han följde sin farfar Mu'awiyas administrativa stil och valde skickliga män som al-Hajjaj.

Han litade på sina bröder 'Abd al-'Aziz, Bishr och Muhammad i statens styre. Han övervakade själv alla ämbetsmän, även al-Hajjaj. När Anas ibn Malik klagade på al-Hajjaj blev 'Abd al-Malik rasande och hotade honom.

Hans viktigaste reformer

- **Införandet av en islamisk valuta** och standardisering av vikter och mått
- **Arabisering av skatteadministrationen**, som tidigare sköttes av icke-araber
- **Fortsatta erövringar** i öst, mot bysantinerna och i Nordafrika
- **Bygget av Klippdomen** i Jerusalem (färdig år 72 AH)
- Under hans tid byggde al-Hajjaj staden **Wasit** i Irak
- Hassan ibn al-Nu'man grundade staden **Tunis** år 82 AH

Hans död

Han utsåg sina söner al-Walid och Sulayman till efterträdare efter att hans bror ‘Abd al-‘Aziz dött. ‘Abd al-Malik dog i början av Sha‘ban år 86 AH. al-Walid bad över honom och tog sedan emot trohetseden.

Källor

- Ibn al-Athir: *al-Kamil fi at-Tarikh*
- Ibn Hajar al-‘Asqalani: *al-Isaba fi Tamyiz as-Sahaba*
- Muhammad Suhayl Taqush: *Tarikh ad-Dawla al-Umawiyya*
- ‘Ali as-Sallabi: *ad-Dawla al-Umawiyya*
- Ibn Kathir: *al-Bidaya wa-n-Nihaya*
- Qissat al-Islam: *Khilafat ‘Abd al-Malik ibn Marwan*
- Mahmud Shakir: *at-Tarikh al-Islami – al-‘Ahd al-Umawi*
- adh-Dhahabi: *Siyar A‘lam an-Nubala’*
- Ibn ‘Asakir: *Tarikh Dimashq*
- al-Baladhuri: *Ansab al-Ashraf*